

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN (1875-1957)'İN DİL İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Caner KERİMOĞLU*

Özet

Hüseyin Cahit Yalçın, Türk modernleşme hareketinin önemli simalarından biridir. Bu çalışmada Hüseyin Cahit'in dil ile ilgili görüşleri üzerine durulmuştur. İlk olarak alfabe tartışmalarındaki tutumu ele alınmış, ikinci olarak Türkçenin sadeleştirilmesi hareketi hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir. Son olarak yazarın dil bilgisi yazımı ve öğretimi ile ilgili katkılarına değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Cahit Yalçın, Dil Devrimi, Dil Bilgisi Eğitimi.

THE OPINIONS OF HÜSEYİN CAHİT YALÇIN (1875-1957) ABOUT LANGUAGE

Abstract

Hüseyin Cahit Yalçın is one of the important personalities of the Turkish modernization movements. In this article, his opinions about language are mentioned. Firstly, his attitude in alphabet discussions is evaluated. Secondly the opinions of Hüseyin Cahit about the purification movements in Turkish are studied. Finally, his contributions to grammar writing and grammar teaching are evaluated.

Key Words: Hüseyin Cahit Yalçın, Turkish Language Reform, Grammar Teaching.

* Yard. Doç. Dr.; DEÜ, Buca Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı,
(caner.kerimoglu@deu.edu.tr).

-
- 1 FATMA ÇAKIR, Hüseyin Câhid'in Tanin'deki makalelerine göre 31 mart olayı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2014
 - 2 ÖZGE ŞAHİN, Servet-i Fünûn hikâyecisi olarak Hüseyin Câhid Yalçın, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2009

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

21 Eylül 2014

- 2342 GUILLEMARRE, Dorothée. Hüseyin Cahid Yalçın, témoin de la révolution jeune-turque. *"L'ivresse de la liberté". La révolution de 1908 dans l'Empire ottoman.* Sous la dir. de François Georgeon. Peeters, Leuven, Paris & Walpole: 2012, (Collection Turcica), pp.173-188. Turkish journalist, politician and artist 1975-1957.

Yalçın Hüseyin
220360

COLLECTION TURCICA
Vol. XIX

22 Subat 2014

MAKALE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Penser, agir et vivre dans l'Empire ottoman et en Turquie

Études réunies pour François Geogron

Nathalie CLAYER et Erdal KAYNAR

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	221396
Tas. No:	396.0213 2014-01

PEETERS
PARIS - LOUVAIN - WALPOLE, MA
2013

— Yalçın, Hüseyin Cahid (220360)
— Meşrutiyet (131152)

LES TEMPS DE LA RÉVOLUTION DE 1908 CHEZ HÜSEYİN CAHİD YALÇIN QUELQUES PERSPECTIVES DE RECHERCHE

Dorothee GUILLEMARRE

Plus mince est l'expérience, plus grande devient l'attente¹

La vie du publiciste et homme politique Hüseyin Cahid a été relativement longue. Il est mort à 82 ans, en 1957. Né en 1875, il avait un an lorsqu'Abdülhamid II est devenu sultan, une vingtaine d'années lorsque le CUP (Comité Union et Progrès) s'est créé, un peu plus de 30 ans lorsqu'a eu lieu la révolution jeune-turque, une cinquantaine d'années lorsque la République turque a été proclamée et plus de 70 ans lorsque le multipartisme a été introduit dans la vie politique turque. La période de sa vie rassemble donc à la fois le temps long de l'Empire ottoman et le temps court de la République turque.

Ses souvenirs, dans la version publiée par Rauf Mutluay, constituent une source majeure pour qui travaille sur la période jeune-turque². Long-temps lus « au premier degré », ils ont contribué à façonner une historiographie maintenant largement remise en cause. Cela étant, ils restent une source de premier plan qui mérite que l'on s'y arrête, de préférence dans leur version originale. Écrits chronologiquement, les « Meşrutiyet Anıları », qui contiennent de nombreux extraits des articles que Hüseyin Cahid avait fait paraître dans le *Tanin* entre 1908 et 1913, peuvent être

Dorothee Guillemarre, CETOBaC (CNRS/EHESS), Paris

¹ Reinhart Koselleck, cité par Philippe Lacour, « Figures temporelles », *Espaces-Temps.net*, <http://espacestemp.net/document646.html>.

² Hüseyin Cahid a fait paraître ses souvenirs pour la première fois sous forme de feuilleton dans sa revue *Fikir Hareketleri* entre 1935 et 1938 sous le titre « Meşrutiyet Anıları ». Par la suite, ces souvenirs ont été imprimés, légèrement modifiés, dans les revues *Yedigün*, *Halkçı* et *Yeni Ulus*. En 1976, Rauf Mutluay a publié une version assez défigurée de ces souvenirs en en résumant certains passages, en les découpant en séquences et en modernisant les termes, sous le titre *Siyasal Anılar*, réédités en 2000 (Istanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları).

83-32

221395

COLLECTION TURCICA
VOL. XVII

« L'ivresse de la liberté ».
La révolution de 1908 dans
l'Empire ottoman

sous la direction de
François GEORGEON

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	221395
Tas. No:	

PEETERS
PARIS - LOUVAIN - WALPOLE, MA
2012

22 Subat 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

— Yalcın, Hüseyin Cahit (220360)

Dorothee GUILLEMARRE

HÜSEYİN CAHİD YALÇIN,
TÉMOIN DE LA RÉVOLUTION JEUNE-TURQUE

« – Et quel est l'événement qui vous a le plus réjoui ? demandai-je. Comme plongé dans un rêve lointain, il répondit en murmurant : – La proclamation de la constitution ! La constitution et Hüseyin Cahit Yalçın... Est-ce possible de se souvenir du maître sans celle-ci ?¹ ».

« L'histoire de la période constitutionnelle, c'est l'histoire des efforts des Turcs (...) pour éviter d'être noyés dans le tourbillon des communautés² ».

Hüseyin Cahit a trente-trois ans lorsque la révolution jeune-turque a lieu et qu'il se lance dans le journalisme politique avec la fondation du *Tanin*. Étudiant, il a fréquenté l'École d'administration (*Mülkiye*) avant d'occuper un poste de directeur d'une école secondaire à Istanbul³. Formé à la culture française, il s'intéresse très jeune à la littérature, traduit, écrit lui-même, notamment au sein du courant littéraire de la nouvelle littérature (*Edebiyat-i Cedide*) réuni autour de la revue *Servet-i Fünun*. Par son âge et son parcours, il réunit en lui les caractéristiques propres à la génération des Jeunes Turcs⁴, et même s'il n'est pas à proprement parler

¹ « – Ya sizi en çok sevindiren hâdise ? diye sordum

Uzak bir hayale dalar gibi :

– Meşrutiyetin ilânı ! diye fısıldadı.

Meşrutiyet ve Hüseyin Cahit Yalçın... Zaten üstadı, onszu anmak kaabil mi ? » Interview de Hüseyin Cahit par Oğuz Özdeş, in : *Hafta*, 4.8.1950, cité in : Yücebaş, Hilmi : *Büyük Mücahit Hüseyin Cahit – Ölümünden 3. Yıldönemi Münasebetiyle*, İstanbul, 1960, p. 40.

² Yalçın, Hüseyin Cahit : « Meşrutiyet tarihi, (...) Türkün unsurlar tufanı içinde boğulmaması için çırpınmasının tarihidir ». In : *Fikir Hareketleri*, Tefrika 15, n° 85.

³ Voir Hasan Tahsin Aynı : « Hüseyin Cahit Yalçın. 68 yıllık arkadaşı anlatıyor ». In : *Dünya*, 1957, cité in : Yücebaş, H., *Büyük Mücahit Hüseyin Cahit, op. cit.*, p. 17-28.

⁴ Voir à ce propos Georgeon, François : « Les Jeunes Turcs étaient-ils jeunes ? Sur le phénomène des générations, de l'Empire ottoman à la République turque ». In : Georgeon, François ; Kreiser, Klaus (dir.) : *Enfance et jeunesse dans le monde musulman*, Paris, Maisonneuve & Larose, 2007, p. 147-173.

173-188

Mahmud Abdalbakı

٩ - اعلام من الأذب التركي

تأليف وحيدالدين بهاء الدين ، مط دار الزمان . ١٩٦٥ ، ٩٩ ص .
يتناول بالدراسة حياة الأذباء محمود عبدالباقي ، إبراهيم شناسي ، نامق كمال ،
توفيق فكيرت . محمد عاكف ، حسين جاهد ، يحيى كمال ، أحمد هاشم ، جاهد
صنقي .

- Hüseyin Cahit Yalçın

26 MAYIS 1993

HUYUGÜZEL,

Ömer Faruk (Yrd. Doç. Dr.), Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı Hikâye ve Romanları
Üzerinde Bir Araştırma, Ankara : Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1982), 166 S.

26 MAYIS 1993

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

İNÜĞÜR,

M. Nuri (Öğr. Gör.), "Türk Basınında İz Bırakanlar Hüseyin Cahit Yalçın", Marmara-
nın Sesi Dergisi, Sayı : 23, (Nisan 1986).

21 EKİM 1998

~~MAHİR~~
~~SÜREK~~

30955
Türk basınında siyasi bir gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın. AZMAN, Ayşe. Doktora. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İstanbul, 1994. 242 s., 384 ref.
Danışman: Prof. Dr. Necla Arat. Dili: Tr.

YALÇIN

YALÇIN, Hakkı (1958 -): Şair. Erzincan'da doğdu. Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu mezunudur. *Takvim* gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. Şiir ve grafik çalışmalarıyla tanınır. 400 civarında şarkısı vardır. 20 şarkısına klip çekilmiştir. **Eserleri/Şiir:** *Kapına Gül Bıraktım, İçimde Sakladığım Şehir*.

Kay.: *Ana*, Ocak 2001 sayı.258, s.15. ♣Yaz. Krl.

YALÇIN, Hatice Berrin (3.8.1956-): Şair. İstanbul'da doğdu. *Berrin Tekin* ve *Haber* imzalarını da kullandı. Bursa Öğretmen Okulundan 1974'te mezun oldu. TRT'de "Karanlık Yüzünü Yıkarken" adlı bir radyo oyunu yayımlandı. İstanbul'da yaşamaktadır. **Eserleri/Şiir:** *Ortanca* (İst.1998),

Kay.: *TBEA* 2/888. ♣Yaz. Krl.

YALÇIN, Hüseyin (1937-): Şair. Kırşehir'e bağlı Kaman ilçesinde doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra öğrenimine devam etmedi. Genç yaşta çalışma hayatına başladı. Birçok kuruluşta işçi olarak çalıştı. Ünü kendi yöresi içinde kalmış olan şair, şiir yazmaya onbeş yaşında başladı. Hece vezniyle yazdığı şiirlerinde askerlik, memleket, dostluk, sevgi ve tabiat konularını işledi. **Eseri/Şiir:** *Gitme Yolcu*.

Kay.: H. Vahit Bulut, *Kırşehir Halk Ozanları*, s. 257-258. ♣A. CELEPOĞLU

YALÇIN, Hüseyin Cahit (7.12.1875-18.10.1957): Gazeteci, roman ve hikâye yazarı. Balıkesir'de doğdu. Babası Hüseyin Cahit doğduğunda Balıkesir'de aşar müdürü olarak görev yapmaktaydı. Annesi Fatma Neyyire Hanımdır. Babası tarafından büyük babası Manastır'da doğmuş, Işkodra'nın ileri gelenlerinden biri olup topçu zabiti göreviyle Kırım Harbi'nde savaşmış ve Midilli kale komutanı iken ölmüştür. Anne tarafından dedesi Nallıhan yahut Niğde'den gelmiştir. İlk tahsilini İstanbul'da Aksaray Ağa Yokuşu Yakup Ağa mahalle mektebinde yaptı. Babasının 1883'te Serez'e muhasebeci olarak ta-

yin edilmesiyle oraya gitti. Burada Askerî rüştiyeyi bitirdi. Hür ve canlı Rumeli, yazarı derinden etkiledi. Yalçın'ın aile ocağında geceleri genellikle Ahmet Mithat Efendi'nin eserleri okunurdu. Ali Rıza Efendi'nin evinde küçük bir kitaplığı vardı. Anne ve babasının tesiriyle çocuk Hüseyin Cahit'te küçük yaşlardan itibaren okuma merakı başladı. Beş yıl Serez'de kalan yazar, annesiyle birlikte İstanbul'a geldi. 1889'da Dersâdet İdadî Mülkisine kaydoldu. Burada Cavit Bey, Aynîzâde Hasan Tahsin, Süleyman Kânî, Ahmet Şuayp gibi hayatında önemli rol oynayan dostlarla tanıştı. On altı yaşında, idadi ikinci sınıfta iken *Nadide* adlı romanını yayımladı. İdadî üçüncü ve dördüncü sınıfta iken Ahmed Şuayb'ın ve Rodos'ta on beş yıl sürgünde kalan dayısı Cemal Beyin tesiriyle rejim aleyhinde fikirler edindi. Namık Kemal'in vatan ve hürriyet fikirlerini benimseyerek, onun hayranları arasına girdi. Aynı yıllarda materyalist fikirlerle tanıştı. Beşir Fuad'ın ve Buchner'in maddeyi ve insanı temel alan fikirleri devrin bütün gençleri gibi Hüseyin Cahit'i de etkiledi. Ahmet Rıza ve Mizancı Murat Beyin Meşrutiyetçi görüşleri de *Meşveret* ve *Mizan* gazeteleri yoluyla yazara ulaşmaktaydı. 1893'te idadiyi bitirerek, Mekteb-i Mülkiye-i Şahaneye kaydoldu. Bir taraftan Ahmet Şuayp vasıtasıyla Genç Türklerin Avrupa'daki neşriyatını takip eden Yalçın, bir taraftan da Fransızca'ya ve Fransız romancılarına giderek artan bir ilgi duymaya başladı. İdadî yıllarında Bourget ve Zola'ya hayran oldu. 30 Nisan 1891'de *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlanan "Ahmet Paşa Camii" başlıklı yazı onun ilk yazısıdır. Daha sonra *Servet-i Fünun*, *Resimli Gazete* ve *Maârif* dergilerinde "Fennî Eğlence" veya "Nesâiyih-i Beytiyye" başlığı altında yazılar yazdı. Cavit Bey ile birlikte yaptığı bazı çeviriler *Servet-i Fünun*'da "İğne İşleri" adı altında yayımlandı. *Mektep* dergisinde 20 Şubat 1896'da *Hâkî* takma adıyla, "Romancılığın İstikbâli" başlıklı ilk yazısı çıktı. Genellikle

- . *The Struggle for Arab Independence*. New York, 1977.
- Zirikli, Khayr al-Din. *Al-a'lam: qamus tarajim li ashhar al-rijal wa al-nisa' min al-'arab wa al-musta'ribin wa al-mustashriqin*. Cairo, 1954-59.
- Zürcher, Erik Jan. *The Unionist Factor: The Role of the Committee of Union and Progress in the Turkish National Movement*. Leiden, 1984.

Hasan Kayali

Arabs and Young Turks;

Ottomanism, Arabism, and Islamism
in the Ottoman Empire, 1908-1918

Berkeley - 1997.

DN: 51588

Index

- Ababil* (Beirut), 179
- Abbas II. *See* Hilmi, Abbas
- 'Abd al-Ilah, Sharif, 146, 148, 245n19
- 'Abd al-Mahdi (deputy, Karbala), 71, 97, 104
- 'Abd al-Muttalib, Grand Sharif, 166
- 'Abd al-Qadir (deputy, Medina), 67, 151-52, 155, 247n44
- 'Abd al-Rahman (deputy, Mecca), 247n46
- 'Abduh, Muhammad, 23, 36
- Abdülhamid II, Sultan (r. 1876-1909): appropriation of Arabo-Islamic past by, 36; as caliph, 31, 35, 36, 40; constitutionalist movement against, 13-14, 25, 50, 52-53, 208; diversification of bureaucracy under, 35; expansion of state authority in Arab areas by, 32-33, 156; and Husayn, 148, 149; Islamism of, 31-32, 36; journalistic dissent against, 39-41, 42, 222n122; preferential treatment policies of, 43, 49, 57, 226n11; press censorship by, 39, 222n116; recruitment of Arabs by, 44-45, 58, 224nn153,154; suspension of First Parliament by, 29-30; Young Turks' opposition to, 41, 42-43, 45-47
- Abdülkadir, Seyyid (Kurdish leader), 108
- 'Abdullah, Sharif (Husayn's son): British ties of, 170, 181-82; court martial of, 199, 259n159; as Hijaz deputy, 152, 155, 169; in military campaigns, 162, 164, 250n128; and pilgrim caravan (1909), 150-51
- Abdullah Pasha (*mişir*), 146
- al-'Abid, 'Izzat Pasha: British ties of, 128, 240n57; CUP's attack on, 57, 226n14; and donations to Islamist organizations, 177, 254n29; and Husayn, 198; as second secretary of Abdülhamid, 224n153; and Yemen rebellion, 237n114
- Abou-el-Haj, Rifa' t 'Ali, 9
- Abu Manneh, Butrus, 217n30
- al-Afghani, Jamal al-Din, 36
- Agayev [Agaoglu], Ahmed, 90
- Al-'ahd* (Covenant), 178, 186, 254-55n136
- Ahmad, Feroz, 231n113, 232n11, 233n16
- Ahmed Ferid (Tek), 137
- Ahmed Hamdi Pasha (grand vizier), 30
- Ahmed İzzet Pasha. *See* İzzet Pasha, Ahmed
- Ahmed Muhtar Pasha, Gazi (grand vizier), 122, 169
- Ahmed Rıza, 42, 43, 44, 54, 67, 223n133
- Ahmed Vefik Pasha (president of Parliament; grand vizier), 29
- Ahrar* (Liberal Party), 58, 62, 72, 96, 97, 231n113
- al-'Ajlani, 'Abd al-Qadir, 73
- Akçura, Yusuf, 38, 90, 205
- Akşin, Sina, 226n12, 231n113
- Albanians: in civil service, 20; and decentralization, 51, 119; as ethnic category, 85-86, 88; language, 93; nationalist movement, 75, 97, 109, 111-12, 235n49, 237n110; in Young Turk movement, 4, 45

31 Ocak 2010

186247

T.C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	186247
Tas. No:	T 813.312 ŞAH. S

SERVET-İ FÜNÛN HİKÂYESİ OLARAK HÜSEYİN CÂHİD YALÇIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

20066111
ÖZGE ŞAHİN

Danışman
Doç. Dr. HANDAN İNCİ

İSTANBUL - 2009

kadaşı Tukay'a Rusya'da gerçekleşen ve umutla beklenip de aslında korkunç duruma dönüşen değişiklikleri, Sovyet iktidarını yerleştirme düzenini anlatan bir can çığılığı diyebiliriz. Sagit Remiev ilde yer alan vakaların sonunu ancak bir yıl geçmiş olmasına rağmen, şairlere özgü peygamberlik ile göre ve sezebilmiştir.

Anahtar kelimeler: Tatar Edebiyatı, Abdullah Tukay, Sagit Remiev.

A LETTER DEDICATED TO TUKAY

ABSTRACT

Orphaned at an early age, Abdullah Tukay spent his childhood with one family after another. In his writing, regardless of the subject matter, Tukay always aimed to serve the Tartar nation and their improvement.

The letter, written by Sagit Ramiev in 1918, five years after Tukay's death, tells about the horrible changes that happened in Russia under the Soviet rule. Ramiev's words become a friend's cry of dissatisfaction after having high hopes for the future. Sagit Ramiev displays a poet's divine intuition in foreseeing the end of the events happening in the city even though they have begun not more than a year ago.

Key words: Tartar literature, Abdullah Tukay, Sagit Ramiev.

26 ŞUBAT 2010

folklor/edebiyat, cilt: 15, Sayı: 60, 2009 Ankara, s.s. 205-224

Tanin Gazetesi ve Hüseyin Cahit'in Görüşleri Doğrultusunda İttihat ve Terakki Politikaları (1908-1914)

Erdal Taşbaş*

Giriş

İttihatçilerin iktidarı yönlendirme ve iktidarı etkileme konusunda etkisi tartışmasız olan basın, Türk düşünce ve siyasi yaşamında önemli bir yere sahiptir. Bu yönüyle devlet eliyle çıkarılan ilk gazete olan Takvim-i Vekayi'nin devletin icraatlarını duyuran yayın organı olması, bizdeki iktidar-basın ilişkisinin ilk ve önemli bir örneğini oluşturmaktadır. II. Mahmut döneminden başlayarak (II. Abdülhamit döneminde kesintiye uğramıştır) Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar Türk siyasi yaşamında etkili olan basın, zaman zaman saldıran veya saldırıya uğrayan olmuştur. Basın, Tanzimat döneminde Türk düşünce dünyasının önemli simalarını ortaya çıkaran, bu dönümlerin görüşlerini kamuoyuna ulaştıran araç olmuştur. Meşrutiyet'in ilanından önce oluşan muhalefeti kendi bünyesinde toplayan Osmanlı basını, ilerici ve hür fikirlerin yayılmasına ön ayak olmuştur. II. Abdülhamit'in istibdat yönetiminde baskılarla karşı karşıya kalan gazeteciler yurt dışına kaçmak zorunda kalmışlar ve basın aracılığıyla mücadelelerine ülke dışında devam etmişlerdir. Meşrutiyet'in 1908'de ikinci kez ilan edilmesiyle yeniden canlanma gösteren Türk basını, yine iktidara göre şekillenecek ya da iktidarı şekillendirmek isteyecektir.

Meşrutiyet Öncesi Osmanlı Devleti'nde Basın

Osmanlı topraklarında ilk Türkçe gazete 1828 yılında Mısır'da yayınlanan "Vekayi-i Mısıriyye"dir. Bu gerçek, II. Mahmut'un çıkarttığı Takvim-i Vekayi'nin

*Arş. Gör. Akdeniz Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi.

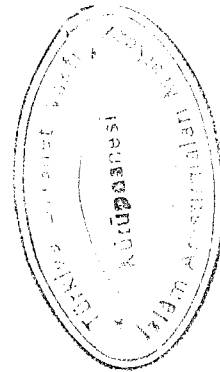
قدرتی است نامحدود و هر چه بخواهد می‌کند و این است معنی «یحوا الله ما یشاء و یثبت» و این است معنی «تعزمن تشاء و تدل من تشاء بیدک الخیر» و این است سرّ و حقیقت معنی استجاب دعا و مسائل دیگر که به‌انظار محدود نظر پردازان ایجاد غوامض و مشکلات می‌کند و از اینجاست که در حدیث امام صادق علیه‌السلام اقرار به بداء و مشیت در ردیف سجود و عبودیت و طاعت ذکر شده است^{۱۱} و در حدیث دیگر (همان صفحه) اقرار به بداء در ردیف نفی شرک از خداوند و از خصال انبیاء محسوب شده است. زیرا اقرار به بداء به منزله اقرار به قدرت و اراده نامتناهی اوست.

نگاه تازه‌ای به منابع نقطویه

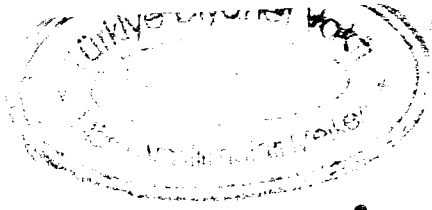
علیرضا ذکاتوق قراقرزلو

نقطوی گری شاخه‌ی الهادی **حروفیه** بوده است با عقاید مادی - تناسخی و ظاهراً گرایشی به آزادی اخلاقی^۱ که نزد رذیه‌نویسان به اباحیگری و هرزگی تعبیر شده است. عناصر ایرانی قدیم^۲ و شعوبی^۳ در این آیین به چشم می‌خورد همچنان که پارسی‌گرایی و عجم‌سنایی محمود پسیخانی هم آشکار است.

محمود پسیخانی (متوفی ۸۳۱) بنیانگذار این نحله از شاگردان فضل‌اقله نعیمی (بنیانگذار حروفیه) بود و بسبب «انانیت» مردود استاد گشت و در مقابل حروفی‌گری وی نقطوی‌گری را بنیاد گذاشت. تا آنجا که منابع موجود نشان می‌دهد این فرقه مدتها مخفی بوده و اثر و خبری از آن نیست. تا آنکه تقریباً پس از یکصد سال با حضور «محمودیان» یا همان نقطویان و پسیخانیان در حلقه‌ی مریدان شاه ظاهر آنجذاتی پیشوای اساعیلی معاصر شاه اساعیل اول صفوی مواجه می‌شویم. شاه ظاهر را متهم می‌داشتند به اینکه «ملحدان و چراغ‌کشان و محمودیان و زندیقان بر او

۱. نقطویان را در شمار «چراغ‌کشان» می‌آوردند. «چراغ‌کشتن» و در هم آمیختن زنان و مردان نسبی است که در کتب ملل و نحل به اکثر فرقه‌های باطنی داده شده یا تهمتی است که زده شده. و خدا دانایتر است.
۲. از آنجمله است اعتقاد به هزاره‌ها... و تجلیل آفتاب و احتمالاً تجویز ازدواج با محارم (آنچنان که در ایران قدیم بوده است)...
۳. نقطوی به آثار خود را به فارسی می‌نوشته‌اند. و محمود خود را مظهر دور عجم می‌نامید و طبرستان و گیلان را بر مدینه و مکه ترجیح می‌تهد (رک: «نقطویان یا پسیخانیان». صادق کیا، ایران کورده، شماره ۱۳، ص ۱۲۰ و ۱۳۲).

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN BEYE

AÇIK MEKTUP

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	40807
Tasnif No:	

Y A Z A N

Ahmed Bedevi Kuran

İstanbul tarihiziz

140024

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı

Doktora

II. MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYET'E TÜRK
AYDININDA MİLLİ EGEMENLİK DÜŞÜNÇESİNİN
GELİŞİMİ(1908-1924):
HÜSEYİN CAHİT (YALÇIN) ÖRNEĞİ

Fatih Mehmet Sancaktar

2502960004

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	140024
Tas. No:	321.82956 SAN.1

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Cezmi Eraslan

İstanbul 2005

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN'IN HAYATI ve EDEBÎ ESERLERİ Üzerinde Bir Araştırma

Ö. FARUK HUYUGÜZEL

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	33264
Tasnif No:	T 819.31 HUY. H

Ege Üniversitesi Matbaası

Bornova - İZMİR

1984

mezkûrda asâleti icrâ kılınmış olan mûmâileyhin 16 Mart sene 324 târihine kadar ifâ-yı vazife ederek tevkîfâtan zimmet ve ilişiği olmadığı ve bulunduğu müddetçe vezâif-i mevkûlesini husn-i ifâ ile ibrâz-ı muessir-i rû'yet ve sadâkat eylediği kazâ-i mezkûr ile Karesi sancağı ve Hudâvendigâr vilâyeti Meclis-i İdâre'lerinin 10 Nisan sene 324 târihli mazbatasında beyân ve tasdik kılınmış ve mezâbit-i mezkûre Sicill-i Ahvâl İdâre-i Umûmîyesince aynen görülerek îade edilmiştir. M

Mûmâileyh bin üç yüz yirmi altı senesi Şa'bân-ın yirmi dördünde "7 Eylül sene 324" bin beş yüz yetmiş beş kuruş maâşla Mudanya kazâsı kaim-i makamlığına nakil buyurulmuştur.

Mûmâileyh âb ü hevâ-yı mahallî ile adem-i imtizâcından bahisle tahvîl-i me'mûriyet talebinde bulunduğu bin üç yüz yirmi yedi senesi Cumâdâ'l-âhire'sinin on üçünde "18 Haziran sene 325" maâş-ı hâlisıyla Gekbuza kazâsı kaim-i makamlığına nakil buyurulmuştur. M

Mûmâileyh Dâhiliye Tensik Komisyonu'nun mazbatası üzerine sene-i mezkûre Şa'bân-ın yirmi üçünde "26 Ağustos sene 325" beş bin kuruş maâşla Midilli sancağı mutasarrıflığına ta'yin buyurulmuştur.

Mûmâileyhin 31 Mart sene 324 târihinden 31 Temmuz sene minhu târihine kadar Pazar-köy kazâsı kaim-i makamlığında bulunarak tevkîfât-ı nizâmîyeden zimmet ve ilişiği olmadığı ve vazife-i mevdû'asını kemâl-i ciddiyet ve istikâmetle ifâ eylediği Hudâvendigâr vilâyeti Meclis-i İdâre'sinden musaddak mahallî Meclis-i İdâre'sinin 4 Kânûn-ı sâni sene 324 târihli mazbatasında beyân kılınmıştır.

Mûmâileyhin 20 Temmuz sene 324 târihinden 20 Ağustos sene minhu târihine kadar Mudanya kazâsı kaim-i makamlığı vekâletinde bulunup bi'l-istifâ infikâk ve ahiren "15 Eylül sene minhu" târihinden 15 Temmuz sene 325 târihine kadar da asâleten kazâ-i mezkûr kaim-i makamlığında bulunarak tevkîfâtan zimmet ve ilişiği olmadığı ve vazife-i mevdû'asını husn-i ifâ ederek fezâil-i ahlâkiyesi⁹ hasebiyle hoşnûd-i umûmîye mazhar olduğu vilâyet-i müşâruneyhâ Meclis-i İdâre'sinden müzeyyel mahallî Meclis-i İdâre'sinin 15 Temmuz sene 325 târihli mazbatasında gösterilmiş ve mezâbit-i mezkûre aynen görülerek îade edilmiştir. M

Mûmâileyh Kürşehri sancağının kesb ettiği ehemmiyete mebnî bin üç yüz otuz senesi Zi'l-ka'desi'nin sekizinde 6 Teşrin-i evvel sene 328 maâşıyla livâ-i mezkûr mutasarrıflığına nakil buyurulmuştur.

İmzâ

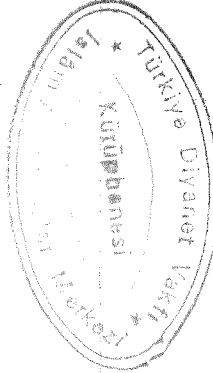
Mûmâileyhin aradan hayli müddet murûr eylediği hâlde mahall-i me'mûriyetine gitmemiş olmasına mebnî musta'fî addiyle yerine bin üç yüz otuz bir senesi Muharrem'inin on beşinde "12 Kânûn-ı evvel sene 328" diğeri ta'yin buyurulmuştur.

Mûmâileyhin 6 Eylül sene 325 târihinden 6 Teşrin-i evvel sene 328 târihine kadar asâleten ve târih-i mezkûrdan 13 Teşrin-i evvel sene 328 târihine kadar vekâleten Midilli sancağı mutasarrıflığında bulunarak âidât-ı teküdiyeden zimmet ve ilişiği olmadığı mahallî Meclis-i İdâresinin aynen görülüp îade edilen 20 Teşrin-i evvel sene 328 târihli mazbatasından anlaşılmuştur.

İf 24 Mart sene 329
Nazmi
İmzâ

Mûmâileyh iktidâr ve ehliyetine mebnî bin üç yüz otuz bir senesi Cumâdâ'l-ülâ'sının ikisinde 27 Mart sene 329 altı bin kuruş maâşla Beyoğlu mutasarrıflığına ta'yin buyurulmuştur.

Mûmâileyhin hiç bir salâhiyet-i kanuniyeye müstenid olmayarak Beyoğlu polis müdürünü aiv ile yerine re'sen vekil ta'yin ve tahriren jandarma kumandanlığına mürâcaatla

iki nefer jandarma taleb ve bunları polis müdürünü Dâire'sinden tarda sevk eylediği tahkîkât-ı câriye ile tebeyyün etmiş ve kendisi mutasarrıflıkta bulunduğunda mu'âmele-i vâki'ada ısrâr edeceği de ifâde-i tahriyisi cümlesinden bulunmuş olmasıyla bu ahvâl karşısında mûmâileyhin vazife-i mezkûrede idâme-i me'mûriyeti câiz görülmediğinden sene-i mezkûre Receb'in onunda 2 Haziran sene 329 azliyle yerine diğeri ta'yin buyurulmuştur.

Mûmâileyh şehri-i Ramazân'ın yirmi sekizinde 18 Ağustos sene 329 beş bin kuruş maâşla Kütahya mutasarrıflığına ta'yin buyurulmuştur.

Mûmâileyhin 28 Mart sene 329 târihinden gaye 27 Mayıs sene minhu târihine kadar bulunduğu Beyoğlu mutasarrıflığından dolayı tevkîfât-ı mukarrerden bir günâ ilişiği olmadığı İstanbul vilâyeti vekâletinin 3 Teşrin-i sâni sene 329 târihli tahriât-ı cevâbiyesinden anlaşılmuştur.

Mûmâileyh bin üç yüz otuz bir senesi Zi'l-ka'de'sinin yirmi sekizinde 16 Teşrin-i evvel sene 329 dört bin kuruş maâşla Üsküdar sancağı mutasarrıflığına nakil buyurulmuştur. İf 20 Teşrin-i sâni sene 329.

İmzâ

Mûmâileyhin maâşının 23 Mart sene 330 târihinde beş bin kuruşa iblâğ edildiği Me'mûriyet Müdürlüğü'nün 29 Mart sene 330 târihli müzekkiresiyle bildirilmiştir¹⁰. İf 6 Nisan sene 330

İmzâ

HÜSEYİN CÂHİD (YALÇIN)

Babası: Siroz muhâsebeciliğinden mütekaid Ali Rıza Efendi.

Doğum Tarihi ve Yeri: 1293/1876 - İstanbul

Yetişmesi ve Bildiği Yabancı Diller: Sıbyan ve Rüşdiye okullarında okuduktan sonra Dersâadet Mektebi İdâdî-i Mülkiye'sine girerek buradan "aliyyü'l-âlâ" derece bitirerek diplomasını almıştır. Fransızca bilmektedir. Bulgarca'ya da âşinâdır.

Memuriyeti ve Aldığı Maas: 18 Rebû'l-âhir 1314/26 Eylül 1896'de Maârif Nezâreti Mektûbî Kalemî'ne iki yüz elli kuruş maâşla tayin olunur.

Sicill-i Ahvâl'deki Kayıt:

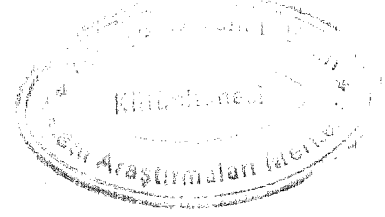
Hüseyin Câhid Bey Siroz muhâsebeciliğinden mütekaid izzetli Ali Rızâ Efendi'nin mahdûmudur. Bin iki yüz doksan üç sene-i hicriyesinde Dersâadet'te tevelliid ettiği nüfûs tezkire-i Osmâniyesinde muharrerdir. Sıbyân ve Rüşdiye mekteplerinde mukaddemât-ı ulûmu okuduktan sonra Dersâadet Mektebi İdâdî-i Mülkiye'sine duhûl ile aliyyü'l-âlâ derecede şehâdetnâme istihsâl ederek bi'l-müsâbaka Mektebi Mülkiye sunûf-ı âlîsine geçmiş ve orada da tahsilî meşrûr olan ulûmu görüp aliyyü'l-âlâ derecede şehâdetnâme almıştır. Türkçe ve Fransızca tekellüm ve kitâbet eder. Bulgarca'ya âşinâdır. Bin üç yüz ondört sene-i hicriyesi Rebû'l-âhirinin on sekizinde 14 Eylül sene 312 yirmi bir yaşında iken iki yüz elli kuruş maâşla Maârif Nezâret-i Celîlesi Mektûbî Kalemî'ne ta'yin buyurulmuştur. Mektûbî Kalemî Müdürlüğü'nden yazılan şerhî sâhib-i terceden iktidâr ve mesâisinden istifâde edildiği gösterilmiş ve mektupçu Atüfetlü Sırrı Beyefendi Hazretleri ile Maârif-i Umûmiye Nâzırı Devletlü Zühdi Paşa Hazretleri cânibinden dahi şerh-i mezkûr tasdik buyurulmuştur. Mektûbî Kalemî'ne târih-i ta'yin ve kemiyet-i maâş muhâsebe müzekkiresinden anlaşıldığı gibi, nüfûs tezkire-i Osmâniyesi ve Mektebi-i İdâdî

⁹ "ahlâkiyesi" kelimesi iki kere yazılmıştır.

¹⁰ Başbakanlık Arşivi, *Sicill-i Ahvâl Defteri*, c. 112, s. 413-414.

Hüseyin Cahit Yalçın

14 TEMMUZ 1993

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN'IN
HAYATI HİKÂYE VE ROMANLARI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hazırlayan

Dr. Ö. Faruk RUFUĞÖZEL

Türkiye İslamî Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Eski Araştırmalar Merkezi	
Demirbaş No:	19643
Tasnif No:	T819.31 HÜS. C

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI : 530
KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 28

ATATÜRK KÜLTÜR DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ

GAZETECİ, SİYASETÇİ VE FİKİR ADAMI OLARAK
HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	78535
Tas. No:	928 HÜS

78 MAR 2000

Dr. Hilmi BENGİ

Ankara - 2000

TOSUN, C./DOĞAN, R., İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri), PegemA Yayıncılık, Ankara 2003

----- İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri), PegemA Yayıncılık, Ankara 2002

- Tosun Cahit

10 AĞU 2007
01535

SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 16, 2006, Isparta.

BİR ÖZGÜRLÜK TUTKUNU: HÜSEYİN CAHİT YALÇIN VE FİKİRLERİ

Ramazan UÇAR*

ÖZET

Bu çalışmada, Türk fikir ve düşünce hayatının önemli simalarından biri olan Hüseyin Cahit Yalçın ele alınmaktadır. Özellikle onun din sosyolojisinin ilgi alanına giren, din-siyaset, din-toplum, din-eğitim ilişkileri bağlamında meşrutiyet, hilafet, Türkçülük, Batıcılık, Komünizm, Faşizm, dil ve Türkçe ile ilgili görüşleri kendine has ifadelerle metinlerin orijinallikleri korunarak ele alınmış ve ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Cahit Yalçın, Din Sosyolojisi, Özgürlük, Siyaset, Din, Toplum, Kültür,

ABSTRACT

A Freedom Seker: Hüseyin Cahit Yalçın and His Thoughts

This study deals with Hüseyin Cahit Yalçın, who is one of the most important figures in the life of Turkish thought. In particular, his views on the subjects that are related with the Sociology of Religion, namely his ideas on constitutionalism, chaliphate, Turkism, Westernism, Communism, Fashism, language and Turkish within the context of the relationship between religion and politics, religion and society, religion and education, are explored in some detail. His opinions on these subjects are examined generally by reading and using his own writings.

Key Words: Hüseyin Cahit Yalçın, Sociology of Religion, Freedom, Politics, Religion, Society, Culture.

1. Giriş

Hüseyin Cahit, Türk fikir ve düşünce hayatının önemli simalarından biridir. Osmanlının son yarım yüzyılında ve Cumhuriyetin ilk çeyrek asrında yaşamış olması, onu hem imparatorluk hem de Cumhuriyet aydını olarak karşımıza çıkarmaktadır. Bu itibarla o, Osmanlının kurtuluşu için fikir ürettiği

* Yrd. Doç. Dr., SDÜ İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı.